

Otázka: Společnost

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Wimby

• **POSPOLITOST A SPOLEČNOST**

- pojmy zavedl FERDINAND TÖNNIES = německý sociolog, ekonom, filosof
- cítil ohrožení západním světem - ve svých názorech na společnost na pomezí tradiční a moderní kultury
- často se odvolával na Marxe
- POSPOLITOST = sociální útvar, jehož členové žijí trvale, zpravidla od narození, vřelý pocit vzájemnosti,

= autority - výchozím typem je rodina a domácnost

- SPOLEČNOST = v zásadě lidi nespojuje, nýbrž rozděluje, každý v ní jedná sám za sebe, statky nejsou společně sdíleny

= skupina jednotlivců, která je charakterizována společnými zájmy a může mít i svou vlastní

kulturu a instituce

= členové spol. mohou pocházet z různých etnic. skupin, mohou ale mít i různý věk, pohlaví, stát. přísluš. a nábož. vyznání

• VÝVOJ SPOLEČNOSTI

1. **ARCHAICKÁ** – první společnost – nejstarší fáze lidské kultury

- období vývoje člověka před neolitickou revolucí

2. **TRADIČNÍ** – počátek v období po dovršení neolitické revoluce → zemědělství

- existence měst, dělba práce, sociální rozvrstvení ve formě kast nebo stavů

- základním vysvětlujícím principem je náboženství

3. **INDUSTRIÁLNÍ** = k vývoji došlo v oblasti západního světa – v době průmyslové revoluce – 18. – 20. století

- zemědělství – malé farmy → družstva – potřebný kapitál → industrializace

- vznik nových průmyslových odvětví

- nové vynálezy – telefon, penicilin, letadlo ...

4. **MODERNÍ** = její vznik je historicky podmíněn

= vzniká na přelomu 18. a 19. století v důsledku pádu tradiční společnosti a její sociální struktury

• SEKULARIZACE = vnik světských hodnot do náboženské společnosti

- zemědělství → průmyslová výroba
 - rovnoprávnost všech lidí - nové třídní rozdělení
5. **POSTMODERNÍ** = vzniká jako nezamýšlený důsledek procesu modernizace
- západní Evropa + severní Amerika - od konce 60. let 20. století /ČSR - 90. léta 20. století /
 - přesun značné části populace z průmyslu do služeb
 - globalizace, ekonomické rozdělení světa
6. **KONZUMNÍ** = konzumní společnost je typ moderní industriální společnosti, v níž jsou rozhodující sociální funkce určovány spotřebou
- konzumní chování vede k neodůvodněné spotřebě nad rámec nutnosti uspokojit základní lidské potřeby - potraviny, spotřební zboží, ...
7. **INFORMAČNÍ** = společnost, která se opírá o shromažďování, využívání a šíření informací

• **GLOBALIZACE**

- abstraktní fenomén, zahrnující různé změny společnosti, které vedly k větší propojenosti politických, sociokulturních a ekonomických událostí na globální úrovni
- nerovný proces, v jehož důsledku se některé části světa relativně přibližují, zatímco jiné relativně oddalují, to vše bez ohledu na geografickou vzdálenost
- **ANTHONY GIDDENS** - globalizace = zintenzivnění celosvětových vztahů, které spojují vzdálené lokality - místní události jsou formovány událostmi dějícími se mnoho kilometrů daleko a naopak

• **SOCIÁLNÍ STRATIFIKACE**

- sociální rozvrstvení, tedy různé typy strukturování společnosti

- NEROVNOST - základ sociální stratifikace - může vymezovat pohlaví, věk, vzdělání, příjem, ...
- VERTIKÁLNÍ STRATIFIKACE - nerovné rozdělení dané například ekonomickým kapitálem
- HORIZONTÁLNÍ STRATIFIKACE - rozdělení daní například místem bydliště
- Typy stratifikačních systémů :
- **Otrokářství** = svobodní i nevolníci
- **Kastovní** = kasty - člověk nemůže přejít z jedné kasty do druhé
- **Stavovský** = stavy + právo, které reguluje společenský život
- stavy jsou více prostupné než kasty
- **Třídní** = Marx → třídy vymezené vlastnictvím výrobních prostředků
- Weber - postavení na trhu práce

• **SOCIÁLNÍ MOBILITA**

- přesun z jedné společenské vrstvy do jiné
- VERTIKÁLNÍ - vzestupná (přesun do vyšších společenských vrstev) X sestupná (přesun do nižších společenských vrstev)
- HORIZONTÁLNÍ - územní přemísťování, profesní změna beze změny soc. vrstev (učitel dějepisu a zeměpisu - stejné)
- INTEGRAČNÍ - přesun mezi generacemi - děti získávají lepší/horší postavení než mají jejich rodiče
- INTRAGENERAČNÍ - přesun v rámci jedné generace - na konci života mají lidé horší/lepší postavení než na začátku

- Systém společenských tříd na Západě :

1. **Vyšší třída** = velcí majetkoví vlastníci
2. **Střední třída** = vyšší (service class) - vedoucí pracovníci, specialisté

= nižší - zaměstnanci v nemanuálních profesích

3. **Dělnická třída** = vyšší - kvalifikovaní dělníci

= nižší - nekvalifikovaní dělníci nebo na částečný úvazek

4. **Underclass** = lidé žijící na okraji společnosti, bez prostředků, závislí na sociálních dávkách, oběti soc. deviací

- **NORMY A DEVIACE**

- Společenský řád

= soubor všeobecně dodržovaných norem - sociální deviace je jejich porušování

= společenské normy mají vztah zejména k sankcím a k začlenění do společnosti

- **SOCIÁLNÍ DEVIACE :**

- odchýlení se od společenské normy, porušení pravidel považovaných za normální
- normy jsou kulturně a historicky podmíněné (relativní)
- relativní - co jedna kultura považuje za zcela normální a přijatelné, může druhá vnímat jako silně deviantní a patologické
- může být i pozitivní - pro společnost prospěšná (disidenti, partyzáni, charita)
- deviace negativní - jedinec poškozuje společnost (sebe) - sociální patologie

- **TEORIE/VYSVĚTLENÍ DEVIACÍ :**

- **Biologická teorie**

- vliv dědičnosti na kriminální sklony
- např. větší pravděpodobnost násilných trestných činů je u mužů s chromozomem Y navíc

- **Psychologická teorie**

- souvislost mezi typy zločinů a určitým typem osobnosti
- Psychopatická osobnost = uzavřený, bezcitný jedinec bez základního smyslu pro morálku, s potěšením ze samoúčelného násilí

- **Sociální teorie**

- povaha deviace je sociologická – sama existence zločinu je závislá na existujících normách, hodnotách a sociálních institucích, které určité jednání deviantní vymezují

- *SOCIÁLNÍ KONTROLA A JEJÍ SANKCE :*

- obranný systém před narušováním norem
- všechny společenské normy jsou provázeny sankcemi, které mají podporovat konformitu (KONFORMITA – společností požadovaný způsob chování)
- a chránit před deviantním jednáním.

- **Sankce** = reakce, jejímž cílem je zajistit dodržování normy

- Pozitivní = odměna za konformní jednání

- Negativní = trest za nekonformní jednání

- Formální = pokuta, odnětí svobody

- Neformální = slovní ocenění, kritika, vyloučení ze skupiny, výsměch, úsměv

- *NORMATIVNÍ POJETÍ SOCIÁLNÍ DEVIACE (klasické pojetí) :*
- chovat se podle pravidel : *odměna* (pozitivní sankce) X proti pravidlům : *trest* (negativní sankce)

- norma obhajuje hodnotu - problém :

a) některé hodnoty už nejsou uznávané/aktuální - ale normy trvají = výchov dětí

b) 5 normativních systémů : systému si mohou protirečit

- - morální hodnoty (dobré-zlé)
- - tradiční (obvyklé, dělají to všichni, vidí nás lidi)
- - náboženské
- - právní (jediný ucelený psaný systém)
- - tabu (co se dělá, co ne)

c) Protože se v moderní společnosti normy rychle mění, neví se, co je zrovna normou

- *REAKTIVNÍ (etikatizační) POJETÍ SOCIÁLNÍ DEVIACE :*
- Společnost se řídí tím, co se označí za normální a co za deviantní
- Etiketu udělují **arbitři sociální kontroly** = významné osoby, ten, kdo si může dovolit to porušit

(proč bych nemohl jít na pohřeb v bílém obleku, u normálního člověka by byl označen za devianta)

- REAKCE NA KONFLIKT MEZI HODNOTAMI A OMEZENÝMI PROSTŘEDKY K JEJICH DOSAŽENÍ :

1. **Deviantní socializace**

- KONFORMISTÉ = přijímají jak všeobecně sdílené hodnoty, tak konvenční způsoby k jejich dosahování

= drží se norem, snaží se dosáhnout hodnot

- INOVÁTOŘI = přijímají hodnoty, ale usilují o ně nelegitimními až nelegálními prostředky

= člověk chce dosáhnout hodnoty: být bohatý, ale volí nelegální cestu k jejímu dosažení

- RITUALISTÉ = podřizují se normám, i když už dávno nesledují společensky uznávané hodnoty

= vykonávání nudné práce, která nikdy nepovede k vzestupu ani větší odměně

- ODPADLÍCI = odmítají převažující hodnoty i všeobecně přijímané cesty k jejich dosažení

= často volí únik od reality - alkoholici, narkomani

- REBELOVÉ = odmítají hodnoty i normy většinové společnosti a vytrvale se je snaží nahradit novými a změnit strukturu sociálního systému

2. **Diferencované asociace**

- „Někdo se dostal do špatné party.“

- některá sociální prostředí povzbuzují sklon k deviaci a zločinu

3. **Vytěsnění**

- **Další pojmy :**

- SOCIÁLNÍ DEVIACE = odchylka od sociální normy
- SOCIÁLNÍ PATOLOGIE = negativní sociální deviace, nezdravé, společensky nebezpečné jevy,
- SOCIÁLNÍ NORMA = abstraktní vzor fungování společnosti, zavazuje jedince k určitému chování
- NEGATIVNÍ SOCIÁLNÍ DEVIACE = bezdomovectví, drogy, alkoholismus, gamblerství, prostituce, kriminalita
- POZITIVNÍ SOCIÁLNÍ DEVIACE = abstinence, striktní dodržování zákonů, vědci, sportovci, vynálezci, géniové apod.
- DEVIANT = člověk porušující sociální normu, nerespektuje kladené požadavky
- NEGATIVNÍ SOCIÁLNÍ JEV = nemá základ v deviantním chování, ale jeho důsledky mohou vést k deviant. chování
- KONFORMITA = společností požadovaný způsob chování
- Další deviace :

- týrání, agresivita, zneužívání

děti, sebevražednost, sektářství, rasismus, fetišismus, tranvestitismus, voyerismus, pedofilie ...